

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова приймальної комісії

проф. Олександр БІЗЮДНИЙ



«25» квітня



ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ

«ІСТОРІЯ»

ОС бакалавр

*на основі повної загальної середньої освіти, ОС молодший бакалавр, фаховий
молодший бакалавр, ОКР молодший спеціаліст (НРК 5)*

(денна та заочна форми навчання)



Умань – 2024

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму розроблено з урахуванням вимог Державного стандарту базової і повної середньої освіти (освітня галузь «Громадянська та історична освіта»), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 898 від 30.09. 2020 р., чинної програми «Історія України. Всесвітня історія 6 – 11 класи», затвердженої наказом №698 від 03. 08. 2022 р. Міністерства освіти і науки України, і програми вступних випробувань до вищих навчальних закладів.

Програма вступного іспиту з історії охоплює розділи шкільної програми з курсу «Історія України. Всесвітня історія», які вивчаються при здобуванні повної загальної середньої освіти.

Вступник під час вступного іспиту повинен показати:

- знання основних термінів і понять з історії України і всесвітньої історії;
- розуміння основних тенденцій розвитку вітчизняної і всесвітньої історії;
- вміння аналізувати історичні факти;
- вміння працювати з історичними документами та іншими джерелами;
- вміння визначати хронологію історичних подій, явищ та процесів, їх послідовність та синхронність, закономірність та зв'язок між ними;
- вміння переконувати, доводити свою точку зору, аргументувати й опонувати, робити висновки, самостійно шукати відповіді на питання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВТУПНИКІВ

<i>Рівень</i>		<i>Бали</i>	<i>Характеристика усних відповідей</i>
Не склав		0 – 99	Вступник називає окремі історичні події і з допомогою екзаменатора знаходить відмінності між ними.
Склав	Початковий	100	Вступник самостійно може назвати одну-дві події, дати, історичні постаті чи історико-географічні об'єкти.
		101 – 109	Вступник називає кілька подій, дат, історичних постатей або історико-географічних об'єктів; обирає правильний варіант відповіді з двох запропонованих (на рівні «так-ні»); має загальне уявлення про лічбу часу в історії. Визначає послідовність подій (на рівні «пізніше-раніше»).
		110 – 119	Вступник може двома-трьома простими реченнями розповісти про історичну подію чи постать; упізнати історичну подію, постать за описом; співвіднести рік зі століттям, століття – з тисячоліттям (на рівні «так-ні»); має загальне уявлення про історичну карту).
Середній	120 – 129	Вступник може репродуктивно відтворити (у межах чотирьох-шести простих речень) частину навчального матеріалу теми; дати визначення історичних термінів, наведених у тексті підручника або названих екзаменатором; назвати одну-дві	

			основні дати; показати на карті історико-географічні об'єкти.
Середній	130 – 139		Вступник може відтворити основний зміст навчальної теми, відповідаючи на запитання екзаменатора; визначити окремі ознаки історичних понять, назвати основні дати; за допомогою екзаменатора може показати на історичній карті основні місця подій.
	140 – 149		Вступник загалом самостійно відтворює фактичний матеріал теми; може дати стисло характеристику історичній постаті (за алгоритмом), встановити послідовність подій; загалом правильно вживає історичні терміни; може показати на карті основні місця подій, користуватись за допомогою екзаменатора (зразок, пам'ятка, алгоритм) джерелами історичної інформації (наочними та текстовими, що подаються в підручниках).
Достатній	150 – 159		Вступник загалом послідовно і логічно, самостійно відтворює навчальний матеріал теми, виявляє розуміння історичної термінології. Дає загальну характеристику події (причини, наслідки, значення), виокремлює окремі ознаки явищ та процесів; «читає» історичні карти і картосхеми з опорою на їх легенду; встановлює послідовність і тривалість історичних подій; використовує наведені у підручнику документи як джерело знань.
	160 – 169		Вступник володіє навчальним матеріалом і використовує знання за аналогією, дає загалом правильне визначення історичних понять, аналізує історичні факти на основі їх опису і наочного відображення, порівнює однорідні історичні події та явища, характеризує причинно-наслідкові зв'язки між історичними явищами у межах теми, встановлює синхронність подій у межах теми; використовуючи легенду карти, супроводжує показ історичних об'єктів їх словесним описом.
	170 – 179		Вступник вільно оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників (посібників, історичних документів); може дати порівняльну характеристику історичним явищам, визначення понять; загалом самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; встановлює синхронність подій у межах курсу; може аналізувати зміст історичної карти, узагальнювати та застосовувати набуті знання.

Високий	180 – 189	Вступник упевнено оперує набутими знаннями і застосовує їх для розв'язання нових навчальних проблем; виявляє розуміння історичних процесів; робить аргументовані висновки; характеризує історичні явища і процеси, використовуючи різні джерела інформації; співставляє і систематизує дані історичних карт і застосовує їх для характеристики подій, явищ, процесів; встановлює синхронність подій вітчизняної та всесвітньої історії.
	190 – 199	Вступник володіє глибокими і міцними знаннями, може вільно висловлювати власні судження переконливо їх аргументувати; може аналізувати історичну інформацію, співвідносити історичні процеси з періодом (епохою) на основі наукової періодизації історії; має досить міцні навички роботи з історичною картою.
	200	Вступник у повному обсязі опанував програмовий матеріал; має глибокі й міцні знання, здатний, відповідно до вікових особливостей, презентувати власну інтерпретацію (версію, розуміння, оцінку) історичних явищ.

СТРУКТУРА ОЦІНКИ

Питання екзаменаційного білета оцінюється за шкалою від 0 до 200 балів. Загальна оцінка за вступне випробування визначається як середнє арифметичне оцінок за кожне питання поділене на кількість питань екзаменаційного білету.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ЗНАЙОМСТВО З ІСТОРІЄЮ

Хронологічні межі історії Стародавнього світу. Відлік часу в історії. Що в історії називають цивілізацією. Ознайомлення з історичною картою. Історичні джерела. Речові джерела. Археологія – наука про життя найдавніших людей. Історичні заповідники та музеї. Писемність та усна народна творчість як джерело історичних відомостей. Архіви. Нумізмати́ка, сфрагістика та геральдика в історичній науці.

ПЕРВІСНІ СПІЛЬНОТИ. АРХЕОЛОГІЧНІ КУЛЬТУРИ

Теорії походження людини. Виникнення та розселення первісних людей. Заняття та спосіб життя, суспільна організація, культура та релігійні вірування первісних людей.

Основні стоянки і археологічні знахідки первісної доби на території України. Трипільська археологічна культура.

СТАРОДАВНІ ЦИВІЛІЗАЦІЇ АЗІЇ ТА АФРИКИ

Цивілізація долини Нілу. Природно-географічні умови розвитку давньоєгипетської цивілізації. Повсякдення й господарське життя. Організація суспільства і влади в Давньому Єгипті. Міфологія, писемність і мистецтво. Будівництво пірамід.

Цивілізації Дворіччя. Природно-географічні умови Шумеру та Вавилону. Повсякдення і господарське життя. Організація суспільства і влади у містах-державах і царствах Дворіччя. Закони Хаммурапі. Писемність і мистецтво.

Фінікія. Ізраїльсько-Юдейське царство. Природно-географічні умови. Повсякдення й господарське життя. Фінікійська колонізація. Карфаген. Алфавіт. Ізраїльсько-Юдейське царство: організація влади й суспільства. Єрусалим. Біблія як історичне джерело.

Перська держава. Організація влади й суспільства. Основні завойовницькі походи.

Давня Індія. Давній Китай. Природно-географічні умови Давньої Індії та Давнього Китаю. Організація влади й суспільства. Пам'ятки культури китайської й індійської цивілізацій.

АНТИЧНА ЦИВІЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ СУСІДИ

Природно-географічні умови Балканського півострова. Мінойська й Ахейська палацові цивілізації. Давньогрецьке суспільство за поемами Гомера. Афіни і Спарта.

Велика грецька колонізація. Античні поліси на території України. Суспільне, господарське життя і побут в античних полісах на території України. Взаємини греків і місцевого населення.

Кіммерійці та скіфи на території України.

Персько-грецькі війни.

Утвердження демократії в Афінах за Перикла. Господарювання і повсякденне життя в Давній Греції.

Грецька релігія та міфологія. Античні олімпійські ігри. Сім'я, освіта та виховання афінян і спартанців. Театр, скульптура, архітектура.

Підкорення Греції Філіпом II. Александр Македонський. Культура елліністичної доби.

Сармати на території України.

Природно-географічні умови Апеннінського півострова. Виникнення міста Рима. Римська республіка в V–I ст. до н. е.: суспільний устрій та організація влади. Військова експансія Риму. Диктатура Юлія Цезаря.

Римська імперія. Октавіан Август. Пантеон римських богів. Римське право. Мистецтво Давнього Риму.

Кризові явища в Римській імперії. Виникнення і поширення християнства. Перетворення християнства на державну релігію Римської імперії. Поділ Римської імперії.

Початок Великого переселення народів.

Готи і гуни на території сучасної України. Взаємини з місцевим населенням. Падіння Західної Римської імперії.

Давні слов'яни. Прабатьківщина слов'ян. Початок Великого розселення слов'ян. Суспільне та господарське життя і духовний світ давніх слов'ян. Склавини і анти на теренах України. Походження українського народу.

ПЕРШІ СЕРЕДНЬОВІЧНІ ДЕРЖАВИ

Утворення «варварських королівств». Франкська держава. Хлодвіг. Завоювання Карла Великого. Імперія франків. Розподіл імперії. Візантійська імперія доби Юстиніана. Розквіт Візантії за Македонської династії та династії Комнінів. Культура Візантії. Природно-географічні умови Аравії. Виникнення ісламу. Мухаммад. Арабські завоювання та халіфати. Розвиток арабо-мусульманської культури.

СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ СВІТ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Зв'язок людини і природи. Рух населення. Внутрішня і воєнна колонізація.

Три стани середньовічного суспільства. Феодалізм. Організація християнської церкви в Середньовіччі.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ДЕРЖАВИ в X–XV ст.

Скандинавія в Середньовіччі. Походи вікінгів та їхні завоювання.

«Хрестові походи». Держави хрестоносців. Духовно-рицарські ордени.

Середньовічні держави: від роздробленості до станово-представницьких монархій.

Реконкіста. Династична унія Ізабелль I і Фернандо II та утворення Королівства Іспанія.

Франція у XI–XV ст. Столітня війна. Консолідація влади в руках французьких королів.

Англія в XI–XV ст. «Велика хартія вольностей». «Війна троянд».

Священна Римська імперія: устрій та боротьба за політичний провід між світськими і духовними володарями. Італійські торговельні республіки (Генуя, Венеція).

МАТЕРІАЛЬНИЙ І ДУХОВНИЙ СВІТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Церковний розкол 1054 р. Католицька церква в XI–XV ст. Середньовічні ересі й боротьба з ними. Середньовічні школи та університети. Наукові й

технічні досягнення. Книгодрукування. Архітектура і мистецтво. Раннє Відродження. Гуманізм.

КРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ в X–XV ст.

Чернечі лицарські ордени (Тевтонський, Лівонський, орден Мечоносців) та християнізація Східної Європи. Велике князівство Литовське за правління Ольгерда (Дмитра) Гедиміновича. Польське королівство за Казимира III. Угорське королівство за Іштвана I. Гуситські війни у Чехії. Монгольське панування. Новгородська боярська республіка. Устрій та територіальні загарбання Великого князівства Московського в XIV – на початку XVI ст. Утворення Османської імперії. Правління Мехмеда II. Культура Османської імперії.

СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ СХІД

Держава і суспільство в середньовічному Китаї. Досягнення китайської культури. Індія в період політичної децентралізації (дроблення). Делійський султанат. Досягнення індійської культури. Середньовічна Японія.

ВИНИКНЕННЯ РУСІ-УКРАЇНИ

Розселення літописних слов'янських племен на території сучасної України. Суспільство та господарство східних слов'ян. Сусіди східних слов'ян.

Заснування міста Київ. Діяльність військово-торгових груп норманів-русі у Східній Європі. Осідання русі на Середньому Подніпров'ї. Виникнення Русі.

Руські князі/княгиня середини IX–X ст.: між легендами та історією.

РУСЬ-УКРАЇНА наприкінці X – у першій половині XI ст.

Правління руських князів наприкінці X – у першій половині XI ст.

Впровадження християнства. «Руська правда». Влада. Суспільний устрій. Господарство. Повсякдення. Села. Міста. Ремесла. Торгівля.

Релігійне життя. Культура.

РУСЬ-УКРАЇНА у другій половині XI – першій половині XIII ст.

Поліцентричність руської державності в другій половині XI – першій половині XIII ст. Вишгородський, Любецький з'їзди князів та їхні рішення.

Київське, Чернігівське та Переяславське князівства в середині XII – першій половині XIII ст.: політичне і соціально-економічне життя (оглядово).

Культура Русі-України в другій половині XI – першій половині XIII ст.

Кочові народи степів України X–XIII ст. Крим у складі Візантійської імперії.

ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКЕ КНЯЗІВСТВО («ДЕРЖАВА РОМАНОВИЧІВ») кінця XII – середини XIII ст. КОРОЛІВСТВО РУСЬКЕ середини XIII–XIV ст.

Галицьке та Волинське князівства в XII ст. Утворення Галицько-Волинського князівства («держави Романовичів»).

Походи монголів на Русь. Особливості підпорядкування Галицько-Волинського князівства («держави Романовичів») та інших князівств Русі-України Монгольській імперії (Золотій Орді). Спроби організації антимонгольської коаліції.

Відновлення влади Романовичів на Волині та в Галичині. Коронування Данила Романовича. Королівство Руське за наступників короля Данила.

«Вигасання» династії Романовичів та боротьба претендентів на її спадщину.

Релігійне життя. Культура Галицько-Волинського князівства («держави Романовичів»), королівства Руського.

РУСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ СУСІДНІХ ДЕРЖАВ (середина XIV – початок XVI ст.). КРИМСЬКЕ ХАНСТВО

Інкорпорація руських земель до складу Великого князівства Литовського, Руського і Жемайтійського, Польського королівства та інших держав. Кревська, Городельська унії та їх вплив на руську політичну еліту. Русь як окремий регіон у Польському королівстві. Луцький з'їзд монархів. Руські землі в суперництві Польщі та Литви. Київське князівство та його ліквідація.

Особливості державних устроїв Великого князівства Литовського, Руського і Жемайтійського, Польського королівства. Формування шляхетського стану. Привілеї для шляхти в Польському королівстві та привілеї великого князя Казимира IV 1447 р. для землевласників Великого князівства Литовського, Руського і Жемайтійського. Права шляхти та її роль в суспільному житті.

ВЕЛИКІ ГЕОГРАФІЧНІ ВІДКРИТТЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ КАПІТАЛІСТИЧНИХ ВІДНОСИН

Поняття і періодизація Нового часу (Модерної доби). Ранній Новий час (Ранньомодерна доба): початок культурної та політичної переваги християнського Заходу. Особливості Ранньомодерної доби в історії України.

Причини й передумови Великих географічних відкриттів XV–XVI ст. Подорожі Христофора Колумба, Васко да Гама, Фернана Магеллана. Цивілізації доколумбової Америки (оглядово). Конкіста – завоювання Нового світу. Створення колоніальних імперій. Зміна поглядів на світ. Торговельний капітал. Мануфактурне виробництво і наймана праця. Становлення капіталістичних відносин. Повсякденне життя населення Західної Європи.

ВИСОКЕ ВІДРОДЖЕННЯ. РЕФОРМАЦІЯ В ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ

Гуманізм як інтелектуальний рух доби Відродження. Високе Відродження. Католицька церква напередодні Реформації. Народження протестантизму. Поширення Реформації. Контрреформація в Європі. Єзуїти. Тридентський собор. Релігійні війни в Німеччині та Франції. Аугсбурзький

релігійний мир 1555 р. Культура бароко. Народження нової європейської науки.

ДЕРЖАВИ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ в XVI–XVII ст.

Становлення абсолютної монархії у Франції. Абсолютизм за Луї XIV.

Володіння Габсбургів. Національно-визвольна війна в Нідерландах. Утрехтська унія. Королівська реформація в Англії. «Криваве законодавство». Англійська революція. Утвердження парламентаризму. «Білль про права».

Річ Посполита: «шляхетська демократія».

Тридцятилітня війна. Вестфальська система міжнародних відносин.

ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ. ДЕРЖАВИ СХІДНОЇ ЄВРОПИ в XVII–XVIII ст.

Експансія Османської імперії. Народи Південно-Східної Європи під владою турків-османів. Кримське ханство. Внутрішня і зовнішня політика. Московське царство. Правління династії Романових. Внутрішня та зовнішня політика Петра I. Економічний занепад та політична криза в Речі Посполитій (друга половина XVII – XVIII ст.).

ЕПОХА ПРОСВІТНИЦТВА

Початок індустріальної (промислової) революції, її вплив на життя різних верств населення. Просвітництво. Енциклопедисти. Масони. Класицизм. Освічений абсолютизм.

Володіння австрійських Габсбургів. Королівство Пруссія. Російська імперія.

Міжнародні відносини. Війна за іспанську спадщину, війна за австрійську спадщину, Семилітня війна. Поділи Речі Посполитої. Початок боротьби за спадщину Османської імперії.

Колонії Великої Британії в Північній Америці. Декларація незалежності. Війна за незалежність. Утворення Сполучених Штатів Америки (США). Конституція США.

СХІДНИЙ СВІТ у XVI–XVIII ст.

Індія. Держава Великих Моголів. Перське царство Сефевидів. Культура Індії та Персії.

Китай. Маньчжурське завоювання. Династія Цин. Культура Китаю.

Японія. Сьогунат Токугави. Політика самоізоляції. Культура Японії.

ЗЕМЛІ УКРАЇНИ у XVI – першій половині XVII ст.

Статус українських земель у складі Польського королівства, Великого князівства Литовського, Руського і Жемайтійського, Священної Римської та Османської імперій, Великого князівства Московського/Московського царства, Молдавського князівства у першій половині XVI ст.

Люблінська унія 1569 р. Державний устрій Речі Посполитої. Договірний характер королівської влади. Землі Русі-України в Речі Посполитій. Суб'єктність українських воєводств.

Соціальна структура населення українських земель у XVI – першій половині XVII ст. (стани: шляхта, селяни, міщани, духовенство). Шляхетське самоврядне судочинство. Литовські статuti.

Селяни та їхнє становище. Елементи самоврядування.

Міста як простір взаємодії різних станів, етнічних і релігійних груп. Господарське життя міст: цехи, торгівля.

Конфесійне розмаїття. Вплив Реформації і Контрреформації на релігійну ситуацію в українських землях Речі Посполитої. Кризові явища у православній церкві в XVI ст.

Православні братства. Берестейська унія як спроба реформування православної церкви. Утворення унійної (греко-католицької) церкви. Відновлення православної ієрархії та реформи церкви.

Книгодрукування. Освіта. Братські школи. Острозька слов'яно-греко-латинська школа. Єзуїтські колегії. Київська (Києво-Могилянська) колегія. Містобудування, архітектура, образотворче мистецтво, література XVI – першої половини XVII ст.

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

(XVI – перша половина XVII ст.)

Походження українського козацтва. Козацькі степові та прикордонні спільноти. Запорозька Січ.

Реєстрове козацтво. Становлення козацького стану.

Походи запорозьких козаків на володіння кримського ханства та Османської імперії. Запорозько-кримський договір 1624 р.

Участь запорозького та реєстрового козацтва у війнах Речі Посполитої. Козацькі повстання.

Козаки у боротьбі за відновлення прав православної церкви.

Ідентичність та політична культура козаків.

КОЗАЦЬКА РЕВОЛЮЦІЯ середини XVII ст. І ВІЙНА ЗА СУВЕРЕНІТЕТ КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ другої половини XVII ст.

Передумови і причини козацької революції. Козацько-кримський союз. Події 1648 р.

Події 1649 р. Зміна характеру повстання. Зборівський договір. Події 1650–1651 рр. Битва поблизу Берестечка і Білоцерківський договір. Битва поблизу Батога.

Зовнішня політика: у пошуку союзників (Московське царство, Османська імперія, Молдавське князівство, Шведське королівство). Українсько-московський договір 1654 р.

Гадяцька угода. Московсько-українська війна. Конотопська битва.

Передумови, причини і перебіг «Руїни». Внутрішня боротьба за владу та впливи. Розкол козацької держави. Посягання Московського царства на її

суверенітет. Спроби об'єднання Лівобережної та Правобережної Гетьманщини.

Козацька Україна в системі міжнародних відносин.

КОЗАЦЬКА УКРАЇНА (Гетьманщина) другої половини XVII – початку XVIII ст.

Модель і структура козацької держави: територія, устрій, військо, судочинство. Зміна політичної еліти (зі шляхетської на козацьку). Соціальні групи в середовищі козацтва.

Особливості козацького господарювання. Правове і соціальне становище селянства, його категорії. Міста і їхні спільноти, практики самоврядування. Міське господарство.

Етнічні та релігійні групи. Становище православної церкви та її духовенства.

Правобережне козацтво. Слобідська Україна. Запорозжя (Військо Запорозьке Низове).

УКРАЇНА ТА РАННЬОМОДЕРНІ ІМПЕРІЇ XVIII ст.

Гетьманщина в період Івана Мазепи та спроба усамостійнення. Конституція Пилипа Орлика. Нова Січ. Спроба реформування Гетьманщини за урядування Данила Апостола і Кирила Розумовського. Остаточна ліквідація Росією політичної та адміністративної автономії Гетьманщини і Слобідської України. Ліквідація Росією Запорозької Січі. Політична культура козацької старшини, «Історія русів» як її квінтесенція.

Гетьманщина як частина Речі Посполитої. «Перезаселення» українських земель і ліквідація правобережного козацтва. Опришківський рух. Гайдамаки. Конфесійне питання як привід для Російської імперії втрутитись у політичне життя Речі Посполитої (шляхетські конфедерації та «Коліївщина»). Греко-католицька церква як ресурс української ідентичності.

Українські території як вузол протиріч між Російською та Османською імперіями. Становище Кримського ханства і його анексія Російською імперією. Імперська політика Росії щодо Півдня України.

Становище Закарпаття. Закарпатські русини в загонах опришків і куруців. Руси-українці під владою молдавських господарів.

Поділи Речі Посполитої. Зміни у приналежності західноукраїнських земель та Правобережної України.

Розвиток української культури другої половини XVII – XVIII ст.

Особливості суспільно-політичного життя України XVI – XVIII ст. Здобутки українського суспільства. Внесок України у формування європейської цивілізації.

ЄВРОПА В ЧАС ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ТА НАПОЛЕОНІВСЬКИХ ВІЙН

Криза «старого порядку» (французьке суспільство наприкінці XVIII ст., доба Просвітництва). Французька революція кінця XVIII ст. Консульство та

Імперія у Франції. Історичне значення Французької революції. Віденський конгрес. «Священний союз».

ЄВРОПА ТА АМЕРИКА В ДОБУ РЕВОЛЮЦІЙ І НАЦІОНАЛЬНОГО ОБ'ЄДНАННЯ (1815–1870 рр.)

Індустріальна революція у країнах Західної Європи та її наслідки. Парламентаризм. Спроби осмислення нової дійсності. Консерватизм, лібералізм, соціалізм. Національна ідея (націоналізм). Повсякденне життя. Парламентські реформи у Великій Британії. Чартизм. Велика Британія – «майстерня світу». Зовнішня і колоніальна політика Великої Британії. Франція у період Реставрації Бурбонів. Революція 1830 р. Липнева монархія. Австрійська імперія доби Клемент фон Меттерніха. «Весна народів». Революції 1848–1849 рр. в Західній і Центральній Європі. Національні рухи слов'янських народів. Об'єднання Німеччини та Італії. Суспільні рухи в Російській імперії в першій половині XIX ст. Громадянська війна у США і «Реконструкція» Півдня. Утворення незалежних держав у Латинській Америці.

МОДЕРНІЗАЦІЯ КРАЇН ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ в останній третині XIX – на початку XX ст. «ПРОБУДЖЕННЯ АЗІЇ»

Монополізація економіки. Зростання ролі держави в суспільному житті. Завершення формування індустріального суспільства в розвинених країнах світу.

Французько-пруська війна та її наслідки. Третя Республіка у Франції. Німецька імперія. Перехід Німеччини до «світової політики».

Втрата Великою Британією промислової першості. Посилення колоніальної експансії. Ліберальні реформи Девіда Ллойд Джорджа.

Економічне піднесення США. Антитрестівське законодавство. Експансіонізм. Режим сегрегації в південних штатах. «Справедливий курс» Теодора Рузвельта. «Нова демократія» Томаса Вудро Вільсона.

«Великі реформи» в Росії. Колоніальна політика Російської імперії. Революція 1905–1907 рр. Століпінські реформи.

Австро-Угорщина – дуалістична монархія. Утворення нових незалежних держав на Балканах.

«Доба Мейдзі» в Японській імперії. Початок японської територіальної експансії. Сінхайська революція. Спроби модернізації Османської імперії.

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ (друга половина XIX – початок XX ст.)

Міжнародні відносини наприкінці XIX ст. Утворення військово-політичних блоків – Троїстий союз і Антанта. Початок боротьби за переділ колоніального світу. Міжнародні кризи та збройні конфлікти на початку XIX ст. Україна в геополітичних планах Російської, Німецької, Австро-Угорської імперій на зламі XIX–XX ст.

РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ І ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ

(кінець XVIII – початок XX ст.)

Урізноманітнення форм і напрямів освіти. Університет як автономна інституція. Поява вищих навчальних закладів технічного профілю. Наукові й технічні досягнення. Література та мистецтва. Зародження масової культури. Масове виробництво. Науково-технічна революція зламу XIX–XX ст. та її вплив на людину й суспільства. Зміни у вигляді міст і сіл. Одяг. Індустріальні та традиційні суспільства. Емансипація.

Внесок українського суспільства в загальноєвропейську культурну спадщину XIX ст.

«ДОВГЕ» ДЕВ'ЯТНАДЦЯТЕ СТОЛІТТЯ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ: ТЕРИТОРІЯ, НАСЕЛЕННЯ, ВЛАДА

Ранній Новий час в історії України: здобутки і втрати. Відлуння європейських подій XVIII ст. в Україні. Вплив Французької революції на ідейний клімат Центрально-Східної Європи.

Між двома імперіями: Україна на політичній карті Європи на зламі XVIII–XIX ст. Адміністративно-територіальний устрій українських територій у складі Російської та Австрійської імперій. Російське самодержавство як політична система.

Українська територія та її залюдненість: чисельність, соціальний і національний склад населення. Іншоетнічні групи на українській території: поляки, росіяни, кримські татари, євреї, німці та ін. Запровадження «смуги осілості» для євреїв підросійської України.

«Довге» XIX століття: період модернізації та національних рухів у Європі. Ознаки модернізації. Україна в XIX столітті: між традиційним укладом життя та викликами модернізації.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Нові російські порядки: імперське освоєння українського простору. Козацтво після ліквідації Запорозької Січі та Гетьманщини. Чиновницький апарат у відносинах з центральною імперською владою і місцевим населенням.

Французько-російська війна 1812 р. та плани Наполеона щодо Східної Європи. Українські ополченські полки в російській армії та мешканці України на боці Наполеона I в легіоні Яна Домбровського.

Соціальні та економічні зміни: криза кріпосницької системи, розмивання станових перегородок. Шляхетсько-дворянська верства. Життя сільської громади. Міщани: ремісники, торговці, підприємці.

Початок індустріальної революції. Нова модель соціально-економічного розвитку Півдня України. Порто-франко Одеси.

Початок українського національного руху («національне відродження»): шляхетський етап. Асимілятори і традиціоналісти. Новгород-Сіверський гурток автономістів. Харківський осередок українського руху. Формування

сучасної національної ідентичності. Кирило-Мефодіївське братство та ідея всеслов'янської республіки-федерації.

Нації та націоналізм у сприйнятті людей XIX століття. Політичне та етнічне розуміння нації. Соціальні та політичні рухи. Польське повстання 1830–1831 рр. і його наслідки для України. «Українське питання» в баченні російської влади й громадськості. Імперська «теорія офіційної народності» («православ'я – самодержавство – народність»). Ліквідація Греко-католицької церкви в Російській імперії.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Адміністративно-територіальний устрій українських регіонів у складі Австрійської імперії. Соціальний та етнічний склад населення. Організація імперської влади. Реформи Марії Терезії та Йосифа II. «Освічений абсолютизм».

Початки українського національного руху в Австрійській імперії. Закарпатські «будителі». Товариство галицьких греко-католицьких священників. Національна діяльність Греко-католицької церкви. Гурток «Руська трійця». Дискусія про абетку (кирилиця чи латиниця) в Галичині.

«Весна народів» та суголосні їй події в Галичині, Буковині й Закарпатті в 1848–1849 рр. Скасування панщини. Перша політична організація українців – Головна Руська рада та її національна програма. Газета «Зоря Галицька». Українці в австрійському парламенті.

ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ кінця XVIII – першої половини XIX ст.

Повсякденне життя сільського і міського населення. Сільська та міська забудова (приватний і громадський простори). Житло і побут дворянина (шляхтича), купця, міщанина, селянина. Одяг. Публічна і приватна гігієна. Емансипація селянства. Становище жінки.

Умови розвитку освіти й культури в Україні. Імперська політика в галузі освіти й наук. Університети в Україні (Львівський, Харківський, Київський): освітнє, наукове, соціальне та політичне призначення. Елітарні навчальні заклади університетського типу: Кременецький ліцей, Рішельєвський ліцей в Одесі, Ніжинська гімназія вищих наук князя Безбородька. Інтелектуальні співтовариства.

Становлення сучасної української літературної мови. «Енеїда» Івана Котляревського – перший твір нової української літератури. Націєтворча роль літературних та історичних праць. Теми та образи української романтичної літератури та історичної белетристики. Тарас Шевченко і його «Кобзар».

Музика, театр, образотворче мистецтво та архітектура у світлі культурно-мистецьких течій класицизму і романтизму та розвитку національного руху. Національно-культурне життя поляків, росіян, євреїв, німців, кримських татар на теренах України. Єврейські «штетли».

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

в другій половині XIX ст.

Україна в контексті міжнародних політичних подій середини XIX ст. Східна (Кримська) війна 1853–1856 рр. як поштовх до реформ у Російській імперії. Українці у Східній (Кримській) війні.

Ліквідація кріпацтва та реформи 1860–1870-х рр. Модернізація промисловості й сільського господарства. Торгівля. Втягнення підприємств України в імперський ринок. Урбанізація. Будівельна лихоманка. Зміни в транспортному сполученні: пароплавні компанії і розбудова залізничної мережі.

Зміни в соціальній структурі населення. Становлення української інтелігенції. Розширення сфери застосування найманої праці.

Формування робітництва. Труднощі адаптації селян до міських умов життя. Українські підприємці. Взаємини між підприємцями і найманими робітниками.

Український національний рух: організаційно-культурницький (інституційний або народницький) етап. Хлопомани і громадський рух. Київська громада. Південно-Західний відділ Російського географічного товариства. Молоді громади. «Братство (Братерство) тарасівців». Ідейні основи українського руху: Володимир Антонович і Михайло Драгоманов. Реакція російської громадськості й імперської влади на розвиток українського руху: Валуєвський циркуляр і Емський указ.

Польський, єврейський та кримськотатарський рухи в Україні. Польське повстання 1863–1864 рр. та його наслідки для поляків і українців. Громадсько-політичне та культурне життя єврейського населення: ортодокси та асимілятори. Сіонізм. Кримськотатарське національне відродження.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ АВСТРО-УГОРЩИНИ

в другій половині XIX ст.

Зміни у політичному становищі західноукраїнських регіонів у зв'язку з перетворенням Австрійської імперії на Австро-Угорську, запровадженням конституційно-парламентського устрою та децентралізацією. «Українське питання» в політиці австрійської влади.

Національно-політичні й культурні течії в українському русі Галичини і Буковини: русофіли («москвофіли») і народовці («українофіли»). Гасло «органічної праці». Налагодження контактів Київської громади з галицькими народовцями. Зародження ідеї «соборної України». Радикальний рух у Галичині.

Зростання української політичної активності. Українсько-польське суперництво в Галичині. Українське представництво в Галицькому сеймі та австрійському парламенті у Відні. Народовська політика «нової ери». Утворення політичних товариств і політичних партій.

Особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських регіонів. Пореформені (після скасування панщини в 1848 р.) зміни у

становищі селянства. Нафтова промисловість Дрогобиччини. Кооперативний рух. Трудова еміграція.

УКРАЇНА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Населення України на початку ХХ ст. Індустріальна модернізація. Міста як осередки великого підприємництва, торгівлі та фінансів. Економічна криза 1900–1903 рр. Розвиток монополій. Регіональна спеціалізація промисловості й сільського господарства. Проведення в Україні столипінської аграрної реформи. Переселенські рухи.

Український національний рух: політичний етап. Радикалізація руху. Автономістська й самостійницька течії в національному русі. Розбудова політичних партій. Утворення національних організацій культурно-освітнього та військово-спортивного спрямування. «Націоналізація» селянства.

Консолідація української нації. Українці в російській революції 1905–1907 рр. Боротьба українців за реформу виборчої системи в Австро-Угорській імперії. Українське представництво в російській Державній Думі та австрійських парламентських установах – Галицькому сеймі і Державній раді.

Український національний рух і його опоненти в умовах пореволюційної (столипінської) реакції 1907–1914 рр. Товариство українських поступовців. Посилення імперського тиску з боку російської влади. Діяльність чорносотенців. Антиєврейські погроми. «Справа Бейліса». Посилення соціальної і політичної напруженості.

ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ в середині ХІХ – на початку ХХ ст.

Повсякдення села та міста. Громада як форма організації сільського населення, відмінність української сільської громади від російської общини. Заняття та умови праці селян і містян. Дозвілля й розваги. Зовнішній вигляд мешканців села і міста. Етнічне й конфесійне розмаїття міського населення.

Урізноманітнення форм і напрямів освіти: гімназійна освіта, поява навчальних закладів технічного профілю, приватні навчальні заклади. Боротьба за створення українського університету у Львові. Розвиток наукових досліджень. Наукові товариства.

Реалізм другої половини ХІХ ст. як світоглядна і культурно-мистецька течія. Український модерн і ранній модернізм (авангардизм) зламу ХІХ–ХХ ст. у літературі, образотворчому мистецтві, архітектурі. Поява будівель громадського призначення: вокзали, криті ринки, театри. Меценатство.

Участь церкви (релігійних організацій) і духовництва у формуванні основ новочасного українського суспільства. Розширення просторів світського життя (секуляризація).

Зміни в поглядах на становище жінки. Опіка над здоров'ям і медичні служби.

Зміни у світосприйнятті та відчутті людиною простору. Поява нових видів транспорту (потяги, трамваї, автомобілі), засобів спілкування (телеграф, телефон) та поширення інформації (преса). Облаштування громадського простору (брукування, освітлення вулиць тощо). Нові види мистецтва (фотографія і кінематограф).

ПЕРЕДУМОВИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ. ВІЙНА ТА РЕВОЛЮЦІЇ

Початок «Великої війни». Стратегічні плани ворогуючих сторін, їхні наміри щодо України. Фронти війни та характеристика основних воєнних кампаній. Міжнародні конфлікти в умовах війни. Людина на фронті й у тилу.

Російська революція 1917 р. та її вплив на перебіг війни. Брестський мирний договір Російської Соціалістичної Федеративної Радянської / Советської Республіки (РСФРР/РСФСР) з державами Четверного союзу, визнання Української Народної Республіки (УНР). Поразка Німеччини та її союзників. Розпад імперій і утворення нових незалежних держав у Європі.

Україна в геополітичних планах Троїстого союзу (Четверного союзу, Центральних держав) і Антанти. Головна українська рада. Союз визволення України. Загальна українська рада. Український національний рух у Російській імперії. Воєнні дії на території України в 1914 – 1917 рр.

Українці в арміях воюючих держав. Українські січові стрільці. Пропаганда воюючих сторін. Життя на фронті і в тилу, стратегії виживання цивільного населення. Політика Російської та Австро-Угорської імперій на українських землях у 1914 – 1917 рр.

Російський окупаційний режим на підвладних Австро-Угорщині українських теренах. Антиєврейські погроми російської армії в Галичині. Вплив Першої світової війни на світогляд, політичні орієнтири українців та економіку України.

ОБЛАШТУВАННЯ ПОВОЄННОГО СВІТУ

«14 пунктів» Вудро Вілсона. Паризька мирна конференція. «Українське питання» на Паризькій конференції. Версальський договір. Створення Ліги Націй. Мирні договори із союзниками Німеччини.

Вашингтонська конфе-ренція. Завершення формування Версальсько-Вашингтонської системи, її суперечності.

Джерела нестабільності міждержавних відносин. Початок ревізії повоєнних угод. Пакт Бріана-Келлога.

ПРОВІДНІ ДЕРЖАВИ СВІТУ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Сполучені Штати Америки. Зростання ролі США на міжнародній арені. Доба «проспериті». Велика депресія. «Новий курс» Франкліна Рузвельта, його складові та основні наслідки.

Велика Британія. Особливості розвитку Великої Британії в 1920–1930-ті рр. Спроби реформування Британської імперії.

Франція. Політичний та соціально-економічний розвиток Франції в 1920–1930-х рр. Народний фронт і його уряди.

Італія. Становище Італії після Першої світової війни. Корпоративна держава: ідея та реальність. Встановлення фашистського режиму.

Німеччина. Листопадова революція та становлення Веймарської республіки. Повоєнне зближення Веймарської Німеччини та СРСР. Вплив світової економічної кризи в Німеччині на політичне життя країни. Прихід до влади нацистів. Нацистська расистська ідеологія та антисемітизм. Політична і соціально-економічна сутність нацизму.

Союз Радянських/ Советських Соціалістичних Республік (Радянський/ Советський Союз, СРСР/ ССРСР) як держава імперського типу. Військово-промислова модернізація. Ознаки та прояви тоталітарного режиму в СРСР/ ССРСР.

Виклики міжвоєнного часу. Європа від економічної стабільності до світової кризи. Запровадження державного регулювання соціально-економічних процесів.

Громадянська війна в Іспанії.

Європа перед вибором між демократією та авторитаризмом. Радикалізація політичного життя.

Ідеологічне осмислення нових реалій суспільного життя: комунізм, соціал-реформізм, неолібералізм, інтегральний націоналізм, фашизм і нацизм.

ДЕРЖАВИ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Відновлення польської державності. Становлення Другої Речі Посполитої. Переворот 1926 р.

Чехословацька республіка.

Угорська революція. Режим Міклоша Горті.

Румунія в міжвоєнні роки. Королівська диктатура. Режим Йона Антонеску.

Болгарія в міжвоєнний період. Політична нестабільність держави. Встановлення королівської диктатури.

Утворення Королівства сербів, хорватів і словенців. Проголошення Югославії.

Становище національних меншин і міжнаціональні відносини у країнах регіону.

ДЕРЖАВИ АЗІЇ ТА ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

Японія. Мілітаризація економіки, державних інституцій та суспільної свідомості населення. Зовнішня експансіоністська політика.

Китай. Національна революція та боротьба за владу між Комуністичною партією Китаю (КПК) і Гомінданом.

Індія. Розгортання антиколоніальної боротьби.

Країни Передньої Азії. Розпад Османської імперії. Модернізація Туреччини та Ірану. Основні аспекти Близькосхідної проблеми.

Латинська Америка: протиборство демократичних сил і диктаторських режимів.

ПЕРЕДУМОВИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Спроби перегляду Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних договорів. Утворення вогнищ війни на Далекому Сході, Африці та Європі.

Вісь «Берлін–Рим–Токіо». Нарощення озброєнь.

Політика «умиротворення» агресора. Задоволення територіальних претензій Німеччини: «аншлюс» Австрії та Мюнхенська угода. Антиконтинентальний пакт.

Економічне, політичне та воєнне співробітництво між радянським/советським та нацистським режимами у 1933–1941 рр. Підготовка СРСР/СССР до військового вторгнення в Європу.

Англо-франко-радянські/советські переговори 1939 р. Радянсько/советсько-німецький пакт про ненапад (пакт Молотова-Ріббентропа) та його наслідки для світу.

ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА

Причини, характер, періодизація Другої світової війни. Характеристика періодів війни. Театри воєнних дій.

Дипломатія часів війни. Утворення антигітлерівської коаліції, її значення. Особливості окупаційного режиму, колабораціонізм, рух Опору, стратегії виживання Людина під час війни. Голокост. Праведники народів світу.

Капітуляція нацистської Німеччини та її союзників. Нюрнберзький і Токійський процеси над воєнними злочинцями.

Політичні, економічні та соціальні наслідки Другої світової війни.

УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ, РОЗПАД РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ТА ПОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Причини та рушійні сили Української революції. Українська Центральна Рада (УЦР). Всеукраїнський національний конгрес. Українізація в російській армії. Вільне козацтво. Відносини УЦР із Тимчасовим урядом. I та II Універсали. Генеральний Секретаріат. Збройний виступ самостійників.

З'їзд поневолених народів Росії як передвісник розпаду Російської імперії. Прихід до влади більшовиків у Росії: позиція УЦР. III Універсал.

Внутрішня та зовнішня політика УЦР після проголошення Української Народної Республіки (УНР). Кримськотатарський національний рух. Курултай і Кримська Народна Республіка. Проголошення в Харкові більшовицької влади та маріонеткової квазидержави УНР (Радянської/Советської). Початок і перебіг першої російсько-української війни. Бій під Крутами. IV Універсал: проголошення державної незалежності

УНР. Мирний договір УНР із Центральними державами. Вигнання більшовиків із території УНР. Похід Петра Болбочана на Крим.

Державотворча діяльність УЦР взимку навесні 1918 р. Формування української громадянської нації. Закон УНР «Про національно-персональну автономію». Конституція УНР.

В БОРОТЬ БІ ЗА УКРАЇНСЬКУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Українська Держава (гетьманат Павла Скоропадського): внутрішня та зовнішня політика. Прелімінарний (попередній) мирний договір Української Держави з Російською Соціалістичною Федеративною Радянською/Советською Республікою (РСФРР)

Утворення Директорії. Антигетьманське повстання. Відновлення УНР. Реорганізація Директорії УНР. Акт Злуки УНР і Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР), його історичне значення. Трудовий Конгрес України. Державне будівництво та національна політика.

Кримські крайові уряди 1918 – 1919 рр. Спроби приєднання Криму до України.

Розпад Австро-Угорської імперії. «Листопадовий зрив». Західно-Українська Народна Республіка: державне будівництво. Польсько-українська війна 1918–1919 рр.: причини, перебіг та результати. Галицька армія. Єврейський бойовий курінь в УГА. Чортківська офензива. Український національний рух на Буковині й у Закарпатті.

Друга російсько-українська війна. Отаманщина. Холодноярська республіка. Створення маріонеткової Української Соціалістичної Радянської/Советської Республіки (УСРР/УССР). Політика «воєнного комунізму». «Червоний» терор. Поразка більшовицької влади в Україні.

УНР в кільці фронтів: ключові події, герої та результати боротьби за збереження української держави. Денікінський режим на теренах України в другій половині 1919 р.: ставлення та становище місцевого населення. Відновлення збройної експансії більшовицької Росії та окупація теренів УНР. «Червоний імперіалізм». Перший зимовий похід Армії УНР.

Варшавська угода. Війна УНР в союзі з Польщею проти більшовицької Росії. Здобуття Києва. Контрнаступ більшовицьких армій на Львів і Варшаву. Поразки Червоної армії під Варшавою Замостям («Диво на Віслі»). Поразка Збройних сил Півдня Росії. «Червоний» терор у Криму.

Повстанський рух 1920 – 1921 рр. Другий Зимовий похід Армії УНР. Поразка УНР.

Розвиток культури у 1917 – 1921 рр.: освіта, науки, мистецтва. Особливості пропаганди протиборчих сторін.

Міжетнічні відносини в Україні 1917–1921 рр. Міжетнічні конфлікти, їх наслідки. Антиєврейські погроми. Особлива слідча комісія для розслідування протиеврейських погромних дій при Раді Народних Міністрів УНР.

УКРАЇНА У СКЛАДІ ТОТАЛІТАРНОЇ ІМПЕРІЇ СОЮЗУ РАДЯНСЬКИХ СОЦІАЛІСТИЧНИХ РЕСПУБЛІК

Голод 1921 – 1923 рр.: причини, наслідки. Іноземна допомога жертвам голоду в УСРР. Повстанський рух в Україні 1921 – 1923 рр.

Формальний та реальний статус УСРР/УСРСР у «договірній федерації» радянських республік Союзі Радянських/Советських Соціалістичних Республік (Радянському/Советському Союзу, СРСР/СССР). Привласнення союзним центром суверенітету України. Зміни в адміністративно-територіальному поділі УСРР. Утворення Кримської Автономної СРР/ССР у складі РСФРР.

Суспільно-політичне життя в УСРР. Ліквідація багатопартійності. Впровадження непу в УСРР/УСРСР. Політика «коренізації» («українізації»). «Українське відродження». Українська автокефальна православна церква (УАПЦ). Національно-культурне будівництво національних меншин.

Молдавська Автономна СРР/ССР у складі УСРР.

Форсована промислова індустріалізація в УСРР. Роль іноземних спеціалістів і технологій. Згорання непу.

Голод 1928–1929 рр. Перехід до планової економіки.

Масові депортації, кампанія з розкуркулення, насильницька колективізація. Пасивні і активні форми опору населення УСРР сталінській політиці. Прояви національної свідомості, антиімперські, антирадянські/антисоветські настрої в УСРР.

Примусові хлібозаготівлі. Український хліб на експорт, внутрішньосоюзні ринки. Пропаганда як інструмент підготовки геноциду.

Голодомор 1932 – 1933 рр. – геноцид Українського народу. Масштаби та наслідки Голодомору. Національно демографічні зміни.

Політичні процеси кінця 1920-х – початку 1930-х рр. Масові репресії. Згорання «українізації». «Розстріляне відродження (Червоний ренесанс)». «Великий терор» в Україні. Биківня, Вінниця, інші місця масових поховань жертв репресій. Посилення російської експансії у сферах освіти, науки, мистецтва.

Антирелігійна політика влади та її наслідки. Значення «самоліквідації» УАПЦ.

Прояви «культу особи» Йосифа Сталіна в Україні. Конституція УРСР/УСРСР 1937 року: порушення прав людини за ширмою декларованих свобод.

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Правовий статус українських земель у складі Польщі.

Політика Польщі щодо «східних кресів» та міжетнічні відносини в Галичині і Волині. Осадництво. «Пацифікація».

Економічний розвиток української спільноти в умовах Польської держави. Українська кооперація. Культурно-просвітні і спортивні товариства українців. Українські політичні організації. Українське народно-

демократичне об'єднання (УНДО). Організація українських націоналістів (ОУН).

Українські землі у складі Румунії. Суспільно політичне життя. Українська національна партія (УНП). Українські землі у складі Чехословаччини. Правовий статус Закарпаття. Суспільно політичне й економічне життя. Карпатська Україна. Карпатська Січ.

Культурне й релігійне життя на західноукраїнських теренах в умовах іноземного панування. Уряд УНР в екзилі. Діяльність української політичної еміграції.

УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Українці в польській армії. Розкол ОУН.

Радянська окупація Галичини, Волині, Північної Буковини, Хотинщини та Південної Бессарабії. «Радянізація/советизація» західних областей України у 1939–1940 рр. Масові політичні репресії. Радянські військові злочини та депортації. Суспільно-політичні настрої населення.

Передумови, початок німецько-радянської війни. «Тактика випаленої землі». Депортації німців та інших народів з території України. Інші злочини радянського режиму.

Катастрофічні поразки Червоної армії 1941 р. Окупація України військами Німеччини та її союзників. Нацистський «новий порядок» в Україні. Прояви співпраці з окупаційним режимом. Остарбайтери. Військовополонені. Концтабори. Масове знищення окупантами мирного населення. Бабин Яр. Голокост. Геноцид ромів. Праведники народів світу в Україні.

Акт проголошення Української Держави. Опір нацистським загарбникам. Український визвольний рух. Поліська Січ. Українська повстанська армія (УПА). Українсько-польське протистояння. Українська Головна Визвольна Рада (УГВР).

Бойові дії Червоної армії у 1942 – 1944 рр. в Україні. «Чорносвитники». Радянський партизанський рух. Вигнання німецьких військ та їхніх союзників з України. Відновлення тоталітарного імперського режиму в УРСР. Депортація кримськотатарського народу як злочин геноциду. Депортація інших етносів Криму.

Культура в роки війни. Пропаганда в умовах Другої світової війни. Повсякдення в часи війни: стратегії боротьби і виживання. Вплив війни на суспільну свідомість.

Українці у військових формуваннях країн Об'єднаних Націй і держав «Вісі». Внесок українського народу в перемогу над нацистською Німеччиною.

Українське питання на Ялтинській і Потсдамській конференціях. Ціна війни для України: людські, матеріальні втрати.

ОБЛАШТУВАННЯ ПОВОЄННОГО СВІТУ

Риси Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин. Організація Об'єднаних Націй, Україна – співзасновниця ООН. Спеціалізовані організації під егідою ООН. «Загальна декларація прав людини» (1948 р.) і міжнародні пакти про права людини (1966 р.).

Включення Центрально-Східної Європи до сфери впливу радянської/советської імперії. Початок «холодної війни». Меморандум Джорджа Кеннана і промова Вінстона Черчіля у Фултоні. Доктрина Гаррі Трумена і «план Маршалла». Поділ Німеччини. Організація Північноатлантичного договору (Північноатлантичний альянс, НАТО) та Організація Варшавського договору (ОВД): закріплення біполярності світу.

Корейська війна 1950-1953 рр. та Карибська криза 1962 р. і загроза ядерної катастрофи. Спроби подолання міжнародних криз.

ДЕРЖАВИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ ТА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ: ФОРМУВАННЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Концепція постінду-стріального (інформаційного) суспільства.

Зміцнення демократії на Заході після Другої світової війни: розширення прав людини.

Падіння авторитарних режимів у Південно-Західній Європі в 1970-х рр. Утвердження принципів громадянського суспільства. Тенденції повоєнного розвитку партійних систем. Рух афроамериканців США за громадянські права.

Молодіжні виступи кінця 1960-х рр. Рух хіппі. Прояви етнонаціоналізму (проблеми Квебеку, Ольстеру, «баскське питання»). Боротьба за права конфесійних, мовних і сексуальних меншин.

Транснаціональні корпорації. Науково-технічна революція (НТР) і зростання ролі професійних фахівців і техніків. Перехід від виробництва товарів до виробництва послуг. Політика зменшення соціальної нерівності. Німецьке та італійське «економічне диво». «Рейганоміка». «Тетчеризм». Соціальне ринкове господарство. Шведська соціальна модель.

Об'єднання Німеччини. Від Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) до Європейського союзу (ЄС).

Країни й організації – центри ухвалення рішень, важливих для безпеки, розвитку і стабільності в сучасному світі.

ДЕРЖАВИ ЦЕНТРАЛЬНО СХІДНОЇ ЄВРОПИ: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

Результати Другої світової війни для народів Центрально-Східної Європи.

Сталінська модель соціалізму та її втілення в Польщі, Угорщині, Болгарії, Румунії, Чехословаччині. Особливості розвитку Югославії. Доля українців у країнах Центрально-Східної Європи. Операція «Вісла».

Спроба економічної інтеграції держав-сателітів СРСР/СССР; Рада економічної взаємодопомоги (РЕВ).

Криза комуністичних режимів країн Центрально-Східної Європи. Антисоціалістичні виступи: заворушення в НДР у 1953 р., Угорська революція 1956 р. і «Празька весна» 1968 р.

Спроби модернізації суспільно-політичного устрою та радянська/советська інтервенція в Чехословаччину.

СРСР/СССР після смерті Сталіна. «Хрущовська відлига». Наростання системних кризових явищ у країнах регіону в 70–80-х рр. ХХ ст. Перебудова в СРСР/СССР. «Оксамитові революції» в країнах Східної Європи. Розпад Радянського/Советського Союзу, Югославії та Чехословаччини. Політичні, економічні, соціальні та національні трансформації.

Країни Центрально-Східної Європи у першій чверті ХХІ ст., їхня роль у сучасних міжнародних відносинах. Політична, економічна та ідеологічна експансія Російської Федерації.

РОЗПАД КОЛОНІАЛЬНИХ ІМПЕРІЙ. КРАЇНИ АЗІЇ, АФРИКИ, ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

Японія. Повоєнне реформування держави. Джерела та наслідки економічного піднесення. Внутрішньо- та зовнішньополітичні пріоритети.

Китай. Проголошення Китайської Народної Республіки (КНР). Культ особи Мао Цзедуна. «Великий стрибок», комуни, «культурна революція». Трансформаційні процеси в Китаї. Китай на зламі ХХ–ХХІ ст. Сучасна геостратегія КНР.

Утворення Індійської республіки та Пакистану. Конфесійне протистояння в регіоні. Індійський національний конгрес (ІНК). Роль Індії в південноазійському регіоні.

Утворення Ізраїлю. «Близькосхідна проблема» та шляхи її врегулювання. Ісламська революція в Ірані. «Арабська весна». Війни у Сирії. Терористична діяльність. Ісламська держава Іраку і Леванту (ІДІЛ).

Південна Корея: досвід демократизації та «економічне диво».

Деколонізація Африки. Крах апартеїду. Країни регіону у першій чверті ХХІ ст.

Латинська Америка: особливості соціально-економічного та політичного розвитку країн регіону. Революція на Кубі. Виклики політичного та економічного життя латиноамериканських держав першої чверті ХХІ ст.

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Динаміка «холодної війни». Протистояння НАТО і ОВД.

Прояви міжнародної напруженості (Берлінська криза, війна в Кореї, Карибська криза, війни у В'єтнамі, в Афганістані). «Балканська криза» і проблема Косово.

Період «розрядки» в міжнародній політиці. Гельсінська конференція 1975 р. Рецидиви «холодної війни» у ХХІ ст. Недієвість політики «умиротворення» агресора.

Від біполярного до багатополярного світу.

Проблема міжнародного тероризму.

Російсько-українська війна. Міжнародна «антипутінська коаліція».

ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ І КУЛЬТУРА

Науково-технічно революція: наукові відкриття, нові галузі наук, високі технології, інтеграція науки і виробництва.

Зміни у змісті та характері праці, соціальній структурі суспільства, якості життя людей країн світу. Розвиток систем соціального забезпечення.

Становлення постіндустріального (інформаційного) суспільства. Культура «віртуальної реальності».

Освітні системи. Університети як автономні осередки освіти й науки. Розвиток літератури, образотворчого мистецтва, архітектури, музики, театру, кіно й спорту: домінуючі тенденції.

УКРАЇНА В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Україна в системі міжнародних відносин. УРСР – співзасновниця Організації Об'єднаних Націй (ООН). Участь України в інших міжнародних організаціях. Переміщені особи з України. Репатріація. Неповерненці. Встановлення кордонів УРСР із сусідніми державами. Депортація за «обміном населення» між УРСР та Польською Народною Республікою (1944–1946 рр.). Операція «Вісла». Обмін територіями 1951 р. Відбудова промисловості: джерела та ресурси (праця мобілізованих, військовополонених, репатріантів, в'язнів виправно-трудова таборів). Становище сільського господарства. Голод 1946–1947 рр. Посилення проявів «культу особи» Йосифа Сталіна в УРСР. Особливості державної пропаганди. Ідеологічні інтерпретації перемоги над нацизмом. «Ждановщина» в Україні. Кампанії боротьби проти «українських буржуазних націоналістів» і «безрідних космополітів».

«Радянізація» західних областей УРСР. Ліквідація Української греко-католицької церкви. Операція «Захід». Національно-визвольний рух у 1944–1950-х рр. на території України. Бій під Гурбами. «Велика блокада» проти УПА. Депортації родин воїнів УПА. Оунівський рух в еміграції. Особливості розвитку культури. Повсякденне життя населення України в повоєнні часи: стратегії виживання. Зміни у суспільній свідомості.

УКРАЇНА В УМОВАХ ДЕСТАЛІНІЗАЦІЇ

Внутрішньополітична ситуація в УРСР. Українці в повстаннях у таборах ГУЛАГу. XX з'їзд Комуністичної партії Радянського Союзу (КПРС). Десталінізація: зміст, ідеологічні обмеження. Суперечливість процесу реабілітації жертв політичних репресій. Ліквідація ГУЛАГу. Децентралізація управління економікою. Розвиток промисловості. Становище сільського господарства.

Передача Кримської області до складу УРСР. Соціально-економічна інтеграція Кримського півострова з Україною. Міграції, зміни національного складу населення. Спроби проведення «українізації». Становище кримськотатарського народу у місцях депортації та його

боротьба за повернення на батьківщину. «Шістдесятництво». Київський клуб творчої молоді «Сучасник». Спроби опозиційної діяльності: підпільні групи та організації. Зародження дисидентського руху. Антирежимні виступи. Особливості розвитку культури. Продовження політики російщення. Антирелігійні кампанії. Особливості соціальної політики. Повсякденне життя. Зміни у суспільній свідомості.

УКРАЇНА В ПЕРІОД СИСТЕМНОЇ КРИЗИ СОЮЗУ РАДЯНСЬКИХ СОЦІАЛІСТИЧНИХ РЕСПУБЛІК

Зміни в системі влади. Неосталінізм. Конституція УРСР 1978 р. Вплив міжнародних процесів на ситуацію в Україні. Посилення репресій проти української інтелігенції. Активізація дисидентського руху: течії, форми та методи боротьби. «Самвидав». «Український вісник». Українська громадська група сприяння виконанню Гельсінських угод (Українська Гельсінська група/УГГ).

Прояви єврейського дисидентського та сіоністського руху на теренах УРСР. Опозиційна діяльність режимові в середовищі інших національних меншин. Кримські татари в боротьбі за повернення на батьківщину.

Наростання економічної кризи. Уповільнення темпів зростання промисловості. Провал Продовольчої програми.

Життєвий рівень населення. Феномени радянського повсякдення: «хрущовки», «дефіцит», «черги». Етносоціальні зміни в УРСР.

Зміни в суспільній свідомості. Особливості розвитку культури. Українське поетичне кіно. Український спорт. Особливості державної пропаганди в Україні: «радянський народ», «радянська людина» та їхні «вороги».

ВІДНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ, ЇЇ РОЛЬ У РОЗПАДІ СОЮЗУ РАДЯНСЬКИХ СОЦІАЛІСТИЧНИХ РЕСПУБЛІК

Політика «перебудови прискорення гласності» та її наслідки в УРСР. Проблеми ядерної безпеки УРСР. Чорнобильська катастрофа: передумови, позиція влади, заходи для подолання, наслідки. Вплив на суспільну свідомість.

Виникнення націонал-демократичної, антикомуністичної опозиції. Утворення неформальних громадських організацій і груп. Українська Гельсінська спілка. Народний рух України за перебудову. Перехід частини республіканської номенклатури на національні позиції. Перші альтернативні вибори (1990 р.). «Декларація про державний суверенітет України». «Революція на граніті». Формування багатопартійності. Масові страйки шахтарів.

Відновлення Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки (Кримської АРСР). Створення Меджлісу кримськотатарського народу. Спроби союзної влади зупинити процеси демократизації, розпаду СРСР.

Повсякдення. Особливості розвитку культури і спорту. Відродження релігійного життя. Україна під час спроби державного перевороту в СРСР.

«Акт проголошення державної незалежності України». Всеукраїнський референдум і вибори Президента України 1 грудня 1991 р. Роль України у розпаді СРСР. Міжнародне визнання державної незалежності України.

Внесок української діаспори у відновлення державної незалежності України.

РОЗВИТОК УКРАЇНИ ЯК НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ

Державотворчі процеси. Особливості багатопартійної системи. Прийняття Конституції України 1996 р.

Президентські вибори 2004 р. «Помаранчева революція». Конституційна реформа 2004 р. Основні тенденції суспільно-політичного життя в 2005–2009 рр. Спроби формування авторитарного режиму в 2010 – 2013 рр. Харківські угоди 2010 р.

Утвердження ринкової економіки. Запровадження національної валюти гривні. Специфіка приватизації. Становлення, прояви олігархічної системи.

Демографічна та етносоціальна структура населення України. Повернення кримськотатарського народу на історичну Батьківщину. Життя національних спільнот в Україні.

Багатовекторність зовнішньої політики України та її наслідки. Вступ України до Ради Європи. Будапештський меморандум. Тузлівська криза. Проголошення Україною курсу на євроатлантичну інтеграцію.

Зміни у соціальній структурі українського суспільства. Динаміка зайнятості населення. Повсякденне життя. Зрушення в суспільній свідомості. Релігійне життя. Здобутки українців у сфері культури (наука, освіта, мистецтва, спорт).

Українці в світі. Українська діаспора в розбудові державної незалежності України.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР УКРАЇНИ. РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА

Геополітичний вибір України: утвердження євроінтеграційного курсу. Україна в імперській доктрині «руського міра». Політичні, економічні, інформаційні та інші засоби тиску на Україну в контексті відродження прагнень Російської Федерації (РФ) до реімперіалізації на теренах колишнього СРСР.

Зрив угоди про асоціацію України та Європейським Союзом (ЄС). Євромайдан. Революція Гідності. Крах режиму Віктора Януковича. Небесна Сотня. Президентські та парламентські вибори 2014 р. Обрання Петра Порошенка Президентом України. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Надання українцям права на безвізовий режим в'їзду в країни ЄС.

Початок війни РФ проти України: окупація, анексія Криму, збройна агресія на сході України. Квазіреферендуми і проголошення маріонеткових

квазідержав Донецької Народної Республіки (ДНР), Луганської Народної Республіки (ЛНР).

Антитерористична операція/Операція об'єднаних сил (АТО/ООС). Перебіг бойових дій. Мінські домовленості.

Українське громадянське суспільство в обороні держави. Добровольчі батальйони. Волонтерський рух. Участь добровольців-іноземців у збройній боротьбі на боці України.

Міжнародна підтримка України в умовах війни. «Норманська четвірка»: внесок у стабілізацію збройного конфлікту. Позиція США та держав «великої сімки». Санкції, накладені на РФ за невиконання Мінських домовленостей.

Соціально-економічний розвиток України у 2014–2022 р. Економічні, політичні, судово-правові реформи. Створення незалежної правоохоронної структури для боротьби з корупцією. Незавершеність реформ. Законодавче забезпечення статусу української мови як державної. Розвиток української культури. Утворення канонічної автокефальної Православної церкви України (ПЦУ).

Президентські вибори 2019 р. Обрання Володимира Зеленського Президентом України. Земельна та інфраструктурна реформи. Цифровізація України.

Широкомасштабне вторгнення російських військ на терени України: перебіг, результати. Збройні сили України (ЗСУ), Національна гвардія, територіальна оборона, громадянське суспільство та влада в обороні країни.

Злочини геноциду та воєнні злочини РФ проти України. Нищення економіки України. Використання Росією продовольства як зброї. Заява Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні». Консолідація української політичної нації в боротьбі проти російській агресії.

Російська пропаганда як інструмент підбурювання війни і геноциду. Ідеологема «денацифікація України». Протидія України російській пропаганді та дезінформації.

Розгортання дипломатичної боротьби України. Утворення міжнародної коаліції держав на підтримку незалежності і обороноздатності України. Лендліз. Надання Україні статусу кандидата в члени ЄС.

Повсякдення в умовах війни: індивідуальний досвід, стратегії виживання та протистояння. Колабораційна діяльність і кримінальна відповідальність за неї. Рух Опору на тимчасово окупованих територіях. Біженці та вимушені переселенці. Примусове переселення громадян України до РФ. Гуманітарна підтримка біженців в країнах ЄС.

Релігія, церкви й релігійні організації та війна. Діячі української культури в допомозі фронту. Діячі світової культури в підтримці України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Акт проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР. *Відомості Верховної Ради*. 1991, № 38.

2. Азархін В. Горський В. Коперник. Бруно. Галілей. К.: Наукова думка, 1974. 200 с.
3. Алексеев Ю. М. Історія України: навч. посіб. для абітурієнтів та студ. вищ. закл. освіти. Київ: Каравела, 2004. 255 с.
4. Антонович В. Коротка історія козаччини. Київ: Україна, 1991. 158 с.
5. Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. Київ : Либідь, 1993. 288 с.
6. Балух В. О. Візантиністика. Чернівці, XXI, 2006.
7. Балух В. О., Коцур В. П. Історія Середніх віків: У 2 т. Чернівці, 2016. Т. 1–2.
8. Баран В. Давні слов'яни. Київ, 1998.
9. Баран В., Даниленко В. Україна в умовах системної кризи (1946–1980 рр.). Київ, 1999. 301с.
10. Блок. М. Феодальне суспільство. К., 2002.
11. Бойко О. Україна в 1985 – 1991 рр. Основні тенденції суспільно-політичного розвитку. Київ: ІПІЕНД, 2002. 306 с.
12. Бойко О. Д. Історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Академвидав, 2005. 644 с.
13. Борисенко В. Курс української історії. З найдавніших часів до ХХ ст. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 528 с.
14. Вандич П. Ціна свободи: Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004.
15. Верстюк В. Українська Центральна Рада: навч. посібник. Київ: Заповіт, 1997. 344 с.
16. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. Київ: Вища школа, 1994. 539 с.
17. Голод 1932 – 1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. [за ред. Р. Я. Пирога]. Київ: Політвидав України, 1990. 604 с.
18. Грабовський С., Ставроянн С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. Київ: Генеза, 1995. 608 с.
19. Грушевський М. Ілюстрована історія України. Київ, 1990. 624 с.
20. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії. Київ: Либідь, 1993. 288с.
21. Гуржій О., Чухліб Т. Гетьманська Україна. К., 1999.
22. Даниленко В., Касьянов Г., Кульчицький С. Сталінізм на Україні: 20–30-ті роки. Київ: Либідь, 1991. 344 с.
23. Декларація про державний суверенітет України: Прийнята Верховною Радою УРСР 16 липня 1990 р. Київ, 1991.
24. Історія західноєвропейського Середньовіччя. Хрестоматія: навчальний посібник [упоряд. М. О. Рудь]. – К, 2005.
25. Історія України. Комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання і державної підсумкової атестації [за ред. Т. Земерова]. Тернопіль : Підручники і посібники, 2022. 640 с.
26. Історична наука: термінологія і понятійний довідник: навч. посіб. [за ред. В. Литвина, В. Гусєва, А. Слюсаренка та ін.]. Київ,: Вища школа, 2002. 430 с.

27. Історія України в особах: литовсько-польська доба [за ред. О. М. Дзюби, М. В. Довбищенка, Я. Д. Ісаєвича]. Київ: Україна, 1997. 271 с.
28. Історія Центрально-Східної Європи [за ред. Л. Зашкільняка], Львів, 2001.
29. Калакура Я. С. Українська історіографія. Київ: Генеза, 2012. 496 с.
30. Катренко А. Український національний рух ХІХ ст. Ч. 1. Перша половина ХІХ ст.: навч. посіб. Київ., 1998. 88 с.
31. Катренко А. Український національний рух ХІХ ст. Ч. 2. 60–90-ті роки ХІХ ст.: навч. посіб. Київ, 1999. 190 с.
32. Книга для читання з історії середніх віків [упор. Н. П. Клименко, Ю. Б. Малієнко]. К., 2004.
33. Козацькі Січі. Нариси з історії українського козацтва (ХVІ – ХІХ ст.). Київ, Запоріжжя, 1998. 252 с.
34. Колесник В., Рафальський О. Український рух в Австро–Угорщині (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). Київ, 1998.
35. Колесник В., Рафальський О., Тимошенко О. Шляхом національного відродження: Національне питання в програмах діяльності українських партій Наддніпрянщини 1900 – 1907 рр. Київ: Стилос, 1998. 226с.
36. Конституція України. Київ, 1996.
37. Косик В. Україна і Німеччина в другій світовій війні. Париж, Нью-Йорк, Львів, 1993. 658 с.
38. Коріненко П. С. Новітня історія України (1939 – 2007 рр.). Ч. ІV. Тернопіль: Видавництво Астон, 2007. 400 с.
39. Котляр М. Галицько-Волинська Русь. Київ, 1998. 335 с.
40. Кульчицький С. Україна між двома війнами (1921 – 1939 рр.) [за заг. ред. В. Смолія]. Київ: Альтернативи, 1999. 336 с.
41. Кульчицький С. В., Власов В. С. Історія України. Повний курс підготовки для вступу до закладів вищої освіти. Київ: Літера ЛТД, 2022. 528 с.
42. Литвин В. Історія України: підручник [за ред. В. Смолія]. Київ: Наукова думка, 2013. 991 с.
43. Литвин В., Науменко К. Історія ЗУНР. Львів: Опір, 1995. 361 с.
44. Лінч Дж. Середньовічна церква. Коротка історія. К., 1994.
45. Макарчук С. А. Джерелознавство історії України. Львів: Світ 2008. 361 с.
46. Мельник Л. Боротьба за українську державність (ХVІІ ст.). Київ: Освіта 1995. 192 с.
47. Права людини. Міжнародні договори України. Декларації. Документи. К., 1992.
48. Реєнт О. Україна в імперську добу (ХІХ – початок ХХ ст.). Київ: Арій, 2016. 320 с.
49. Рибак І. Хмельниччина від найдавнішого часу до сьогодення: навч. посібник. Київ, 2002.
50. Свідерський Ю. Ю Давня і середньовічна історія України. Ч. І. Тернопіль: Астон, 2007. 368 с.

51. Сміт Е. Д. Націоналізм: Теорія, ідеологія, історія. К.: К. І. С., 2004.
52. Смолій В., Степанков В. Українська державна ідея XVII – XVIII ст.: проблеми формування, еволюції, реалізації. Київ: Альтернативи, 1997. 368 с.
53. Смолій В., Степанков В. Українська національна революція XVII ст.: проблеми, пошуки, рішення. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія» 1999. 447 с.
54. Токвіль Алексіс де. Давній порядок і революція. К., 2000.
55. Україна в ХХ столітті (1900 – 2000): зб. документів і матеріалів [упоряд. А. Слюсаренко, В. Гусєв, В. Король та ін.]. Київ, 2000. 351с.
56. Українська Гельсінська Група. 1978 – 1982. Документи і матеріали. Торонто, 1983.
57. Хрестоматія з історії України [за ред. В. І. Червінського]. Київ: Наукова думка, 1997. 1062 с.
58. Шаповал Ю. У ті трагічні роки (Сталінізм на Україні). Київ: Політвидав України, 1990. 143 с.
59. Шевчук В., Тараненко М. Історія української державності. Курс лекцій. Київ: Либідь, 1999. 480 с.
60. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3-х тт. Київ, 1990 –1991.

Програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії та методик навчання протокол № 14 від 24 квітня 2024 р.

Голова предметної екзаменаційної комісії

В'ячеслав ГОРДІЄНКО

В.о. завідувача кафедри
всесвітньої історії
та методик навчання

Ігор КРИВОШЕЯ

**ЗГІДНО
З ОРИГІНАЛОМ**